

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

DEVELOPMENT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN ENSURING SOCIALLY RESPONSIBLE BEHAVIOR OF ECONOMIC ENTITIES

Тарасюк Г.М.

доктор економічних наук, професор,
декан факультету бізнесу та сфери обслуговування,
Державний університет «Житомирська політехніка»

Лагута Я.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і підприємництва,
Державний університет «Житомирська політехніка»

Тарасюк О.В.

магістрант,
Державний університет «Житомирська політехніка»

Tarasiuk Halyna

Zhytomyr Polytechnic State University

Laguta Yaroslav

Zhytomyr Polytechnic State University

Tarasiuk Oleksandr

Zhytomyr Polytechnic State University

У статті розглянуто умови розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) в Україні. Визначено важливість формування нового механізму державно-приватного партнерства, реалізація якого буде взаємовигідною для держави та бізнесу з позицій отримання економічного, соціального та екологічного ефекту в умовах забезпечення сталого розвитку. Визначено ДПП як процедуру, яка є послідовним процесом, який може мати декілька основних етапів. При цьому відзначено, що важливою є саме управлінська складова частина в цьому процесі, де чітко будуть виконуватись функції планування, організації, мотивації та контролю під час створення та реалізації проєктів ДПП. Важливим є етап формування загальних цілей таких проєктів саме державою, визначення зацікавленості бізнесу, формування менеджменту та команди проєкту, моніторинг та контроль за їх виконанням. Розглянуто організаційні моделі ДПП, які хоча мають різний ступінь участі держави та бізнесу в проєктах, проте спрямовані на реалізацію загальних цілей. Визначено особливості, переваги та недоліки кожної моделі ДПП. Визначено особливі риси ДПП, що відрізняються від інших форм співпраці бізнесу та держави. Перспективними є дослідження методичного та нормативного забезпечення механізму реалізації ДПП. Обґрунтовано необхідність розроблення узгодженої та взаємовигідної для держави й бізнесу концепції корпоративної соціальної відповідальності, яка була б адаптованою до нинішніх умов та буде підтримуватися системою законодавчих і заохочувальних заходів, вжитих державою для стимулювання проєктів ДПП.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, держава, бізнес, проєкт, соціальна відповідальність, принципи, організаційна модель, механізм, ефект, результативність.

В статье рассмотрены условия развития государственно-частного партнерства (ГЧП) в Украине. Определена важность формирования нового механизма государственно-частного партнерства, реализация которого будет взаимовыгодной для государства и бизнеса с позиций получения экономического, социального и экологического эффекта в условиях обеспечения устойчивого развития. Определено ГЧП

как процедура, которая является последовательным процессом, который может иметь несколько основных этапов. При этом отмечено, что важной является именно управленческая составляющая в этом процессе, где четко будут выполняться функции планирования, организации, мотивации и контроля при создании и реализации проектов ГЧП. Важным является этап формирования общих целей таких проектов именно государством, определение заинтересованности бизнеса, формирование менеджмента и команды проекта, мониторинг и контроль над их выполнением. Рассмотрены организационные модели ГЧП, которые хотя имеют разную степень участия государства и бизнеса в проектах, однако направлены на реализацию общих целей. Определены особенности, преимущества и недостатки каждой модели ГЧП. Определены особые черты ГЧП, отличающиеся от других форм сотрудничества бизнеса и государства. Перспективными являются исследования методического и нормативного обеспечения механизма реализации ГЧП. Обоснована необходимость разработки согласованной и взаимовыгодной для государства и бизнеса концепции корпоративной социальной ответственности, которая была бы адаптирована к нынешним условиям и будет поддерживаться системой законодательных и поощрительных мер, принятых государством для стимулирования проектов ГЧП.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, государство, бизнес, проект, социальная ответственность, принципы, организационная модель, механизм, эффект, результативность.

The article considers the conditions of the development of public-private partnership (PPP) in Ukraine. The importance of forming a new mechanism of public-private partnership is outlined. The implementation of such mechanism will be mutually beneficial for the state and business from the standpoint of obtaining economic, social, and ecological effects in terms of sustainable development ensuring. The innovative orientation of cooperation is also in the formation of a new format of government functioning through the transfer of knowledge and experience from business to government, in the formation of a mechanism that will make public managers market participants. In addition, PPP is defined as a procedure that is a sequential process which can have several main stages. It is noted that it is the management component that is important in this process, where the functions will be clearly performed: planning, organization, motivation, and control in the formation and implementation of PPP projects. The stage of formation of general objectives of such projects by the state is crucial, with definition at the same time of interest of business, formation of management and team of the project, monitoring and control over its execution. Organizational models of PPP are considered, which, although differ in the degree of participation of the state and business in projects, are aimed at achieving joint goals. Features, advantages, and disadvantages of each of the PPP models are identified. The special features of PPP, which differ from other forms of cooperation between business and the state, are defined, such as: clearly established and sufficiently long-termed partnership agreements; special forms of financing PPP projects at the expense of state-business investments; implementation of PPP projects under terms of competition; risks distribution between project participants; special forms of distribution of responsibility between the partners, namely the state sets the project objectives, forms and then controls the main indicators of the project, provides monitoring, and business – operates at different stages of the project. Research on methodological and normative support of the PPP implementation mechanism is promising. The necessity to develop a coordinated and mutually beneficial for the state and business concept of corporate social responsibility, which would be adapted to current conditions and will be supported by a system of legislative and incentive measures taken by the state to stimulate PPP projects, is substantiated.

Key words: public-private partnership, state, business, project, social responsibility, principles, organizational model, mechanism, effect, efficiency.

Постановка проблеми. Взаємодія держави та бізнесу в умовах забезпечення сталого розвитку є актуальною й здійснюється в багатьох країнах світу. Переважно ця форма взаємодії поширена в проектах з модернізації інфраструктури, охорони здоров'я, електроенергетики та телекомунікацій, транспорту, сфери житлово-комунального господарства, спорту й культури тощо. Поширеною формою взаємодії бізнесу та держави є участь представників бізнесу в дорадницьких організаціях, радах з вирішення соціальних проблем суспільства, комітетах, що дає змогу разом оцінювати наявні соціальні та екологічні проблеми й визначати шляхи їх вирішення. Однак під час реалізації проектів державно-приватного партнерства (далі – ДПП) виникає багато проблем та неузгодженостей, оскільки досі в Україні відсутній ефективний

механізм їх вирішення, тому ця проблема є актуальною як з наукової точки зору, так і з практичних позицій забезпечення розроблення та здійснення таких проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань розвитку державно-приватного партнерства бізнесу й держави займалися і займаються як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, зокрема М.Ю. Авксент'єв, Л.М. Афанасьєва, Н.В. Безбах, І.О. Брайловський, Е.Ю. Бондаренко, О.М. Головінов, М.Є. Горожанкіна, О.І. Карий, С.А. Квітка, І.А. Косач, В.В. Кравченко, А.Ф. Мельник, В.М. Остапенко, К.В. Павлюк [1–12]. Проте досі відсутній механізм такої взаємодії. Частина проектів розпочата, але не продовжується їх реалізація через відсутність законодавчого забезпечення, прозорої процедури здійснення, наукового обґрунтування та

методичних рекомендацій щодо ефективності їх розроблення та реалізації, соціальної відповідальності бізнесу в цій сфері.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних проблем реалізації проєктів ДПП, перспектив та напрямів удосконалення в контексті корпоративної соціальної відповідальності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні така форма взаємодії бізнесу й держави закріплена Законом України «Про державно-приватне партнерство». Розвитку ДПП стосуються також Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України від 12 січня 2016 року № 5/2015), Угода про коаліцію парламентських фракцій «Європейська Україна» від 27 листопада 2014 року. Хоча в цих документах не визначаються пріоритети розвитку ДПП, не є методичними рекомендації щодо розроблення таких проєктів. Сьогодні створений у 2017 році Комітет по державно-приватному партнерству при Торгово-промисловій палаті України спільно з Інститутом економіки та прогнозування готує пропозиції змін і доповнень до нових редакцій Концепції та Стратегії розвитку державно-приватного партнерства в Україні.

В умовах нестабільності складним є питання визначення можливостей такої співпраці. Однак назрілою є проблема реалізації таких проєктів, оскільки бюджетний дефіцит, фінансово-економічна криза не сприяють проведенню реформ, модернізації економіки, відновленню інфраструктурних об'єктів та побудові нових тощо.

«Проблемним питанням є необхідність встановлення уніфікованої процедури аналізу ефективності здійснення проєктів у сфері ДПП. Так, Законом про ДПП передбачено проведення процедури експертизи ДПП перед оголошенням конкурсу. Водночас Закон України «Про концесії» та інші нормативно-правові акти не передбачають проведення такої процедури аналізу ефективності, тобто питання полягає у необхідності та доцільності підпорядкування всіх форм ДПП нормам Закону про ДПП. За відсутності однозначності застосування законодавства або рекомендацій щодо співвідношення відповідних нормативно-правових актів, якими врегульовані різні проєкти ДПП, реалізація таких проєктів значно ускладнюється» [13].

Варто погодитися з автором статті [13] та відзначити, що в Україні поки що не існує методичних рекомендацій та правил щодо розроблення та проведення оцінки проєктів ДПП. Окрім того, Закон України «Про інвестиційну діяльність» передбачає, що державна підтримка для розроблення або реалізації інвестиційних проєктів надається виключно після державної реєстрації проєктних (інвестиційних) пропозицій або інвестиційних проєктів та оцінювання їх економічної ефективності, яка проводиться відповідним центральним органом виконавчої влади, тобто Міністерством розвитку економіки, торгівлі та

сільського господарства України. Отже, така оцінка не враховує особливості проєктів ДПП, за аналогією такі проєкти оцінюються за тими ж самими критеріями та принципами, що проєкти, які стосуються державних закупівель.

Оцінювання ефективності ДПП проводиться відповідно до Постанови КМУ від 11 квітня 2011 року № 384 та Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27 лютого 2012 року № 255, але основні положення цієї Постанови не визначають критеріїв для аналізу економічної необхідності початку реалізації проєктів ДПП.

Досвід реалізації проєктів ДПП в Україні є, але кількість таких проєктів є незначною в масштабах держави. Так, за даними тоді ще Міністерства економічного розвитку і торгівлі в Україні, за даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні, станом на 1 січня 2020 року на засадах ДПП укладено 187 договорів, з яких реалізується 52 договори (34 договори концесії, 16 договорів про спільну діяльність, 2 інші договори), 135 договорів не реалізується (щодо 4 договорів закінчено термін дії, 18 договорів розірвано, 113 договорів не виконуються) [14]. З тих, що реалізуються, у сферах пошуку, розвідки корисних копалин зафіксовано 1; інфраструктури – 7; охорони здоров'я – 2; обробки відходів – 1; виробництва/транспортування природного газу – 8; збирання, очищення та розподілу води – 21; туризму – 3; виробництва електричної енергії – 3; в інших сферах зафіксовано 6 договорів [14].

Одним із важливих та складних сьогодні залишається питання фінансового забезпечення реалізації проєктів ДПП. «Одним з найважливіших організаційно-управлінських питань ДПП є пошук компромісних рішень, що забезпечують, з одного боку, достатню для бізнесу прибутковість вкладеного капіталу за розумного розподілу ризиків, а з іншого боку, максимально швидке і якісне вирішення актуальних соціальних проблем та ефективне управління об'єктами державної власності» [15].

Формування державно-приватного партнерства як економічного інституту пояснюється браком бюджетних коштів на розвиток низки соціально значущих сфер економіки, труднощами з поповненням бюджету і зростанням невдоволення населення якістю наданих державою послуг. ДПП дає змогу отримати більш високу віддачу від використання капіталу як державі, так і приватному сектору. Розглядаючи ДПП як категорію економічної науки, його сутність не можемо звести лише до формалізованої кооперації державних і приватних структур (капіталів) для досягнення тих чи інших цілей, що спирається на відповідну підготовчу роботу сторін. Йдеться про якісно нову систему економічних відносин на основі зміни системи відносин власності та формування спільного економічного інтересу не тільки для держави

та бізнесу, але й для всіх громадян, адже соціальна взаємодія держави та бізнесу визначає також ступінь довіри до ринкових реформ не тільки бізнесу, але й суспільства.

Основними умовами розвитку державно-приватного партнерства за досвідом розвинених країн мають бути:

– низький рівень політичних та економічних ризиків;

– ефективне законодавство та система інституційного забезпечення;

– стабільна державна економічна політика, спрямована на заохочення приватних ініціатив із застосуванням різних форм підтримки таких проєктів (податкова, фінансово-кредитна політика тощо).

Інноваційна спрямованість взаємодії полягає у формуванні нового формату функціонування уряду за рахунок передачі знань від бізнесу до уряду, формуванні механізму, який зробиє державних менеджерів учасниками ринку.

Отже, ДПП є взаємовигідною тривалою співпрацею між державою та приватними компаніями, заснованою на поділі ризиків для задоволення суспільно значущих потреб. Це якісно нова система економічних відносин на основі зміни системи відносин власності та формування спільного економічного, соціального та екологічного результату для держави, бізнесу та суспільства загалом. ДПП є ефективним, якщо механізм такої взаємодії налагоджений, а вигоди учасників відповідають цілям їх діяльності. Основними інструментами державно-приватного партнерства є адресні інвестиційні програми та проєкти, інвестиційні фонди, особливі економічні зони, концесії, венчурні фонди, венчурні компанії, технопарки. Проте діючий механізм ДПП являє собою досі традиційні методи бюджетного фінансування капітальних вкладень в об'єкти інфраструктури. Формування механізму ДПП нового типу дасть змогу отримати більш високу віддачу від використання капіталу як державі, так і приватному сектору. Розглядаючи ДПП як економічну категорію, маємо розглядати його ширше, а не просто як кооперацію державного та приватного капіталу для досягнення тих чи інших цілей. Це абсолютно нова форма взаємовідносин, яка спрямована Міністерством економічного розвитку і торгівлі України на задоволення інтересів суспільства.

Державно-приватне партнерство як процедура є послідовним процесом, який може мати декілька основних етапів:

1) визначення можливих варіантів співпраці приватної компанії і держави, визначення можливих проєктів, пропозиції від органів влади, обговорення, аналіз попередньої співпраці;

2) уточнення предмета проєкту, формування проєктної команди, отримання погоджень, формування програми дій із залученням партнерів;

3) вивчення можливих партнерів та вибір основних з них відповідно до поставлених вимог;

4) зустріч з партнерами, обговорення умов, підписання меморандуму про співпрацю, укладення контрактів;

5) реалізація проєктів ДПП, моніторинг та взаємоконтроль з боку влади й приватного бізнесу щодо дотримання угод;

6) оцінка результатів проєкту, схвалення висновків, представлення громаді.

ДПП є взаємовигідним партнерством, хоча всі ці вигоди спрямовані на вирішення суспільних потреб (табл. 1).

Таблиця 1

**Вигоди основних учасників
державно-приватного партнерства**

Вигоди для бізнесу	Вигоди для держави
Збільшення прибутковості шляхом збільшення довіри суспільства та стабільність розвитку	Покращення інфраструктури та збільшення соціально-екологічних проєктів
Стабільність розвитку та отримання вигоди	Підвищення іміджу, довіри
Підвищення конкурентоспроможності за рахунок ділової репутації	Залучення коштів та співфінансування проєктів
Преференції з боку держави, запобігання корупції	Зростання якості державного регулювання

Джерело: складено авторами

Держава має бути зацікавлена в розвитку форм і механізмів державно-приватного партнерства, оскільки реалізація таких проєктів сприяє досягненню таких цілей і завдань: підвищенню рівня фінансового й технологічного потенціалу країни як умови розвитку економіки та забезпечення її сталого розвитку; зростання рівня державного управління та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів; залучення позабюджетних коштів в розвиток інфраструктури та економіки загалом; підвищення рівня конкурентоспроможності та інноваційності економіки.

Приватний бізнес також буде мати вигоди від реалізації проєктів ДПП, зокрема:

– отримання економічних та неекономічних вигід у результаті здійснення партнерських проєктів;

– конкурентні переваги та підвищення рівня ділової репутації компанії, підвищення якості людського капіталу;

– поширення інформації про компанію серед потенційних найманих робітників і споживачів продукції та послуг компанії;

– підвищення ефективності бізнес-процесів, нові можливості інноваційного розвитку тощо.

Розглянемо організаційні моделі ДПП, які хоча мають різний ступінь участі держави та бізнесу в проєктах, проте спрямовані на реалізацію загальних цілей.

Модель оператора характеризується чітким розподілом відповідальності між владою та бізнесом, проте контролююча функція належить державі.

Модель концесії переважає у довгострокових проєктах, а також тоді, коли передача прав власності від держави до приватного партнера неможлива з політичних та правових причин. Під час концесії суспільний партнер залишається власником, який є предметом концесійного договору, уповноважує приватного партнера виконувати протягом визначеного часу встановлені в договорі функції.

Модель кооперації застосовується, коли конкретні послуги нечітко визначені, а партнери відповідають за окремі стадії загального процесу створення об'єктів інфраструктури, нової послуги, товару. Причому партнерство реалізується через спільну проєктну організацію, яка створена з представників бізнесу та влади.

У світі поширеною є лізингова форма партнерства органів влади та приватного бізнесу, в основі реалізації проєктів лежать договори довгострокової оренди. Орендні (лізингові) відносини виникають під час передачі державою в оренду приватному сектору своєї власності, а саме будівель, споруд, виробничого обладнання.

Договірна модель використовується, коли інвестиції перш за все спрямовані на зниження поточних витрат. При цьому економія, отримана від зниження витрат, нерідко перевищує власні інвестиційні витрати [17].

Ефект від реалізації проєктів ДПП поділяють на такі види (складові частини):

1) економічний ефект – ефект, який вимірюється фінансовими показниками; він визначається величиною фінансових потоків; це збільшення доходу, величини чистого прибутку тощо; результатом ефективного виконання проєкту є зростання капіталізації бізнесу;

2) політичний ефект – ефект, який визначається підвищеним рівнем ділової репутації компанії, підвищенням політичної довіри до органів влади; цей ефект збільшує ступінь диференціації компанії на відповідному ринку;

3) соціальний ефект – ефект, який демонструє вплив реалізованого проєкту ДПП на зміни рівня життя населення, підвищення соціальних стандартів.

Соціальний ефект від проєкту ДПП тісно пов'язаний з економічним ефектом і відображає його вплив на якість життя як тих, хто був безпосередньо залучений до виконання проєкту, так і всіх інших членів суспільства.

До цих видів ефекту обов'язково, на нашу думку, потрібно додати екологічний ефект. Його можна представити появою об'єктів, спрямованих на охорону довкілля, ефективно використання природних ресурсів, збереження природо-екологічних фондів тощо.

Як зазначалось вище, така форма взаємодії влади та бізнесу, як ДПП, набула поширення в

розвинених країнах світу. У Великобританії така модель є дуже поширеною, щороку завдяки реалізації проєктів ДПП вдається зекономити до 17% бюджету країни. За період із 1992 року по теперішній час реалізовано понад 600 проєктів із загальним обсягом капітальних вкладень, що перевищує 50 млрд. фунтів стерлінгів. У Великобританії за цей період кардинально змінилися взаємовідносини держави та влади. В рамках цієї діяльності державні структури купували послуги приватного сектору. Для розроблення концептуальних положень партнерства уряд створив консультаційні компанії та контролюючі організації. Окрім того, в результаті моніторингу ситуації було встановлено, що існують галузі діяльності, де приватний сектор працює краще, ніж державний, відповідно, уряд уклав контракти з відповідними бізнес-структурами.

Надзвичайно поширеним є ДПП в Німеччині у сфері будівництва. Кооперативне будівництво є прогресивним для вирішення соціальних питань з двох боків: з одного боку, це отримання прибутку для компанії, підвищення іміджу, а з іншого боку, це будівництво інфраструктурних об'єктів. Центром розвитку ДПП на національному рівні є консалтингове товариство "OPR Deutschland".

Франція також має низку відомих проєктів, реалізованих через ДПП. Це також переважно будівництво інфраструктурних об'єктів. Формою реалізації проєктів є переважно концесійні угоди. У США проєкти ДПП реалізуються за 65 видами діяльності. Це й приватні телекомунікації, й сфера житлово-комунального господарства, й заклади освіти та охорони здоров'я, й охорона довкілля [16].

І.Ю. Беляєва, досліджуючи цю проблему, наводить таке узагальнення щодо міжнародного досвіду у сфері ДПП, зазначаючи, що існує залежність сфер реалізації проєктів ДПП від рівня соціально-економічного розвитку країни (табл. 2).

Європейська політична культура стимулює до реагування на глобальні й локальні виклики стійкому розвитку, а саме підвищення соціальної захищеності населення, заходи енергозбереження та охорони довкілля. Проєкти державно-приватного партнерства є взаємовигідними. Проте з боку держави першочерговими заходами мають стати розроблення державної концепції та стратегії державно-приватного партнерства; прийняття законів, які будуть ефективними в регулюванні відносин у сфері державно-приватного партнерства, зокрема стимулююче податкове та бюджетне законодавство; забезпечення мінімальних ставок кредитування, зокрема за рахунок державних гарантій за використання позикових коштів; підвищення обізнаності та кваліфікації державних службовців і персоналу, які задіяні в системі державно-приватного партнерства.

Беручи участь у проєктах ДПП, приватні компанії потрапляють в такі умови, коли вони

**Розподіл найбільш поширених проєктів державно-приватного партнерства
за сферами діяльності по групах країн, 2000-і роки**

ГРУПИ КРАЇН	1-Е МІСЦЕ	2-Е МІСЦЕ	3-Е МІСЦЕ
Країни «Великої сімки»	Сфера охорони здоров'я	Сфера освіти	Автомобільні дороги
Розвинуті країни	Автомобільні дороги	Сфера охорони здоров'я	Сфера освіти
Країни, що розвиваються, і слаборозвинені країни	Автомобільні дороги	Аеропорти, в'язниці та водоочисні споруди	Сфера охорони здоров'я

Джерело: сформовано на основі джерела [16, с. 289]

не можуть не виконувати соціальні функції, не можуть не бути соціально відповідальними. ДПП дає змогу реалізувати всі переваги державного сектору (правочинність влади, наявність функцій регулювання) й приватного сектору (ресурси, потенціал, професійний досвід, управлінський потенціал, інновації) в інтересах досягнення результатів в соціальній та екологічних сферах, як наслідок, економічного зростання та стійкого розвитку.

Отже, особливими рисами ДПП, що відрізняються від інших форм співпраці бізнесу й держави, можемо вважати:

- чітко встановлені та досить довготривалі дії партнерських угод;
- особливі форми фінансування проєктів ДПП за рахунок державно-бізнесових інвестицій;
- реалізацію проєктів ДПП в умовах конкуренції;
- розподіл ризиків між учасниками проєктів;
- особливі форми розподілу відповідальності між партнерами, а саме держава встановлює цілі проєкту, формує, контролює основні показники проєкту, здійснює моніторинг, а бізнес – здійснює діяльність на різних стадіях проєкту.

Важливим об'єктом ДПП та одним із пріоритетів підтримки держави є екологічні проєкти. Державна підтримка підприємницької діяльності, яка здійснюється задля охорони навколишнього середовища, здійснюється через установа податкових та інших пільг відповідно до законодавства.

Окремим питанням є питання так званого соціального підприємництва. Соціальне підприємництво – це підприємницька діяльність, націлена на вирішення соціальних проблем. Фінансовий результат від діяльності такого підприємства принципово реінвестується в подальший розвиток цього бізнесу та місцевої громади й не використовується для максимізації доходів власників та співвласників. Соціальне підприємництво як вид діяльності може розвиватись за такими напрямками: забезпечення зайнятості інвалідів, матерів дітей до 3 років, тих, що мають скрутний фінансовий стан.

Можна розглядати інші форми реалізації проєктів ДПП, але їхня мета має бути одна: створення взаємовигідних проєктів, які будуть

успішно реалізовані та спрямовані на розвиток суспільства й формування прогресивних інфраструктурних об'єктів.

Вважаємо, що, окрім питань державної підтримки проєктів ДПП, щодо законодавчого регулювання важливим є саме формування добросовісних, чесних, відкритих перед суспільством відносин влади, бізнесу та суспільства. В основу цих відносин має бути покладений важливий інструмент державного впливу на соціальну відповідальність бізнесу, а саме програмно-цільовий підхід, який передбачає розроблення спільних цілей, формування пріоритетів та консолідацію ресурсів для вирішення соціально-економічних завдань держави, регіонів, окремих міст, громад.

Реалізація проєктів ДПП має базуватись на таких основних принципах:

- принцип добровільності, який означає добровільне бажання бізнесу брати участь та вкладати приватний капітал у соціально важливі проєкти без примушення органів влади;
- принцип соціальної відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування перед бізнесом та суспільством, який передбачає перш за все ліквідацію бюрократичних перепон, дотримання високої виконавчої дисципліни, протидію корупції та опортуністичній поведінці;
- принцип державної підтримки корпоративної соціальної відповідальності (далі – КСВ) бізнесу та проєктів ДПП, який передбачає підвищення ролі регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування у створенні сприятливого клімату для ведення соціально відповідального бізнесу;
- принцип єдності фінансової та організаційної підтримки КСВ разом зі стимулюванням суспільно важливих ініціатив приватного бізнесу, формування організаційних засад для практичної реалізації потенціалу КСВ;
- принцип підвищення якості життя, узгодження корпоративних програм з пріоритетами державної соціально-економічної політики тощо.

Це лише основні принципи, які покладено в основу здійснення ДПП, важливо також врахувати географічне положення, історичні традиції, менталітет населення й традиції корпоративного управління.

Важливим питанням, на нашу думку, є прийняття шляхом демократичної процедури узгодженої та взаємовигідної для держави й бізнесу концепції КСВ, яка була б адаптованою до нинішніх умов, яка буде підтримуватись системою законодавчих і заохочувальних заходів, вжитих державою для стимулювання проєктів ДПП.

Важливим є також включення в Програми соціально-економічного розвитку проєктів, які будуть реалізовуватись за формами ДПП. Це питання є актуальним під час розроблення Стратегій розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Окрім того, задля створення сприятливих умов, підвищення прозорості, довіри суспільства як до бізнесу, так і до влади доцільно до обговорення проєктів ДПП долучати представників ОТГ.

Висновки. В Україні бізнесу та владі необхідно посилити співпрацю у сфері реалізації проєктів державно-приватного партнерство, оскільки це буде вигідно для всіх зацікавлених сторін та вирішувати не тільки економічні, але

й соціальні та екологічні проблеми. Важливо також розробити законодавчі заходи, за якими (аналогічно європейському досвіду) всі акціонерні компанії зобов'язані публікувати розділи щодо корпоративної соціальної відповідальності відповідно до міжнародних стандартів нефінансової звітності. Це дасть змогу забезпечити підвищення конкурентоспроможності та стійкості вітчизняних підприємств у їх зовнішньоекономічній діяльності, вирішити проблему залучення додаткових інвестицій, що буде сприяти їх інноваційній перебудові та модернізації.

Активне залучення в діяльність по проєктах ДПП до продуктивного діалогу з бізнесом і державою громадських організацій, некомерційних організацій, спілок екологів, активістів, наукових організацій, закладів вищої освіти підвищить якість проєктів ДПП. Державна має розвивати нові форми соціального партнерства й бути ініціатором постійних зустрічей, круглих столів, форумів для обговорення та прийняття нових соціально-економічних і екологічних проєктів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Авксентьев М.Ю. Державно-приватне партнерство як сучасний механізм залучення інвестицій в інфраструктурні галузі України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» ; НДЕІ Міністерства економіки України. Київ, 2010. 22 с.
2. Афанасьєва Л.М. Державно-приватне партнерство як інструмент розвитку інфраструктури: міжнародний досвід та перспективи в Україні. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/11.pdf (дата звернення: 11.09.2020).
3. Безбах Н.В. Проблеми функціонування механізмів державного регулювання партнерських відносин в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2011. № 2. С. 92–96.
4. Брайловський І.О. Державно-приватне партнерство: методологія, теорія, механізми розвитку : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки» ; Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2015. 40 с.
5. Горожанкіна М.Є. Державно-приватне партнерство: сучасна модель інтеграції інтересів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21. С. 176–183.
6. Карий О.І., Процак К.В., Мавріна А.О. Проекти державно-приватного партнерства : ключові проблеми практичної реалізації. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 20. С. 35–44.
7. Квітка С.А. Публічно-приватне партнерство як дієвий механізм взаємодії влади та бізнесу. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 7–8 (21–22). С. 47–56.
8. Косач І.А. Державно-приватне партнерство в контексті системно-синергетичної парадигми. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 2. С. 49–55.
9. Кравченко В.В. Державно-приватне партнерство як механізм удосконалення консультативно-діагностичної допомоги. *Здоров'я нації*. 2018. № 1. С. 53–56.
10. Мельник А.Ф. Державно-приватне партнерство в системі інститутів національної економіки: механізми розвитку. *Економічна думка ТНЕУ*. 2017. 302 с.
11. Павлюк К.В., Павлюк С.М. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. *Наукові праці КНТУ. Серія : Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 10–19.
12. Реалізація державно-приватного партнерства в Україні. URL: <https://mtu.gov.ua/files/Посібник%20Реалізація%20ДПП%20в%20Україні.pdf> (дата звернення: 16.09.2020).
13. ДПП в Україні. URL: <http://www.kuluar.com.ua/2017/03/13/dpp-v-ukrajini-poreformujemo> (дата звернення: 01.10.2020).
14. Стан здійснення ДПП в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення: 16.09.2020).
15. Довідка щодо результатів здійснення ДПП. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ed00a2ba-480a-4979-84eb-d610a0827a8c&title=ZagalniiOgliad> (дата звернення: 16.09.2020).
16. Беляєва І.Ю., Эскиндарова М.А. Корпоративная социальная ответственность : учебник. Москва : КНОРУС, 2016. 320 с.
17. Лагута Я.М. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності підприємств : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» ; Житомирський державний технологічний університет. Житомир, 2018. 312 с.

REFERENCES:

1. Avksientiev M.Yu. (2010) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak suchasnyi mekhanizm zaluchennia investytsii v infrastrukturu haluzi Ukrainy [Public-private partnership as a modern mechanism for attracting investment in infrastructure sectors of Ukraine]. *Research Institute of the Ministry of Economy of Ukraine*. Kyiv. (in Ukrainian)
2. Afanasieva L.M. (2010) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument rozvytku infrastruktury: mizhnarodnyi dosvid ta perspektyvy v Ukraini [Public-private partnership as a tool for infrastructure development: international experience and prospects in Ukraine]. Available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/11.pdf (accessed 21 October 2020).
3. Bezbakh N.V. (2011) Problemy funktsionuvannia mekhanizmiv derzhavnogo rehuliuвання partnerskykh vidnosyn v Ukraini [Problems of functioning of mechanisms of state regulation of partnership relations in Ukraine]. *State and regions. Series: Public Administration*, no. 2, pp. 92–96.
4. Brailovskyi I.O. (2015) Derzhavno-pryvatne partnerstvo: metodolohiia, teoriia, mekhanizmy rozvytku [Public-private partnership: methodology, theory, mechanisms of development]. *Economic theory and history of economic thought*, Kharkiv: nat. Univ. V.N. Karazin. (in Ukrainian)
5. Horozhankina M.Ye. (2011) Derzhavno-pryvatne partnerstvo: suchasna model intehratsii interesiv [Public-private partnership: a modern model of integration of interests.]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, vol. 21, pp. 176–183.
6. Karyi O.I., Protsak K.V., Mavrina A.O. (2015) Proekty derzhavno-pryvatnoho partnerstva: kliuchovi problemy praktychnoi realizatsii [Public-private partnership projects: key issues of practical implementation]. *Economic analysis*, pp. 35–44.
7. Kvitka S.A. (2015) Publichno-pryvatne partnerstvo yak diievyi mekhanizm vzaiemodii vlady ta biznesu [Public-private partnership as an effective mechanism of interaction between government and business]. *Aspects of public administration*, no. 7–8, pp. 47–56.
8. Kosach I.A. (2015) Derzhavno-pryvatne partnerstvo v konteksti systemno-synerhetychnoi paradyhmy [Public-private partnership in the context of the system-synergetic paradigm]. *Problems and prospects of economics and management*, no. 2, pp. 49–55.
9. Kravchenko V.V. (2015) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak mekhanizm udoskonalennia konsultatyvno-diahnostychnoi dopomohy [Public-private partnership as a mechanism for improving consulting and diagnostic assistance]. *The health of the nation*, no. 1, pp. 53–56.
10. Melnyk A.F. (2017) Derzhavne-pryvatne partnerstvo v systemi instytutiv natsionalnoi ekonomiky: mekhanizmy rozvytku [Public-private partnership in the system of institutions of the national economy: mechanisms of development]. *Economic thought of TNEU*. (in Ukrainian)
11. Pavliuk K.V., Pavliuk S.M. (2010) Sutnist i rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v sotsialno-ekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence and role of public-private partnership in the socio-economic development of the state]. *Scientific works of KNTU. Series: Economic Sciences*, vol. 17, pp. 10–19.
12. Realizatsiia derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini [Implementation of public-private partnership in Ukraine] (2015) Available at: <https://mtu.gov.ua/files/Посібник%20Реалізація%20ДПП%20в%20Україні.pdf> (accessed 16 September 2020).
13. DPP v Ukraini [DPP in Ukraine] (2019) Available at: <http://www.kuluar.com.ua/2017/03/13/dpp-v-ukrajini-poreformujemo> (accessed 01 October 2020).
14. Stan zdiisnennia DPP v Ukraini [Status of DPP implementation in Ukraine]. (2018). Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee-1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (accessed 21 October 2020).
15. Dovidka shchodo rezultativ zdiisnennia DPP [Information on the results of the DPP]. Available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ed00a2ba-480a-4979-84eb-d610a0827a8c&title=ZagalniiOgliad> (accessed 21 October 2020).
16. Belyaeva I.Yu. (2016) Eskindarova M.A. Korporativnaya sotsial'naya otvetstvennost' [Corporate social responsibility]. Moscow: KNORUS. (in Ukrainian)
17. Lahuta Ya.M. (2018) Rozvytok korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemstv [Development of corporate social development of enterprises]: *Economics and management of enterprises*. Zhytomyr: Zhytomyrskyi derzhavnyi tekhnolohichniy universytet. (in Ukrainian)